

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Bindal

Emne: Gamal engkultur

Bygdelag: Vassbygda

Oppskr. av: Ingvald Wærstad

Gard:

(adresse): Lande

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Oppnotert etter Martines Olsen f. 1867

1) Ja.

Ordet ekre er vanlig brukt. Det er vanlig gras ekre.

Når det ikke blev sådd grasfrø blev det mest ugras i de første årene til mosen kom. Til å begynne med var det prestkrage og trøskje. Beste graset blev på åkerreinene.

Man talte om ekerhøy - småhøy og lohøy. Lohøy var høy fra åkerreinene.

Utslåttene fikk navn etter omgivelsene.

På gården Sørnskog har man navn som: Aasenge, Tjørnenge, Lessenge Aakrokonge og Bergengan.

2) Rydding: En tok nogen dager om våren og rensket bort skrotet. Noget spesielt navn på kvisthaugene har jeg ikke hørt, men det sansynlige er risdunge eller skrottdunge. Disse dungene rotta nok helst ned. Lå de i veien blev de brendt. Å bruke oska til gjødsel hendte. Rydding av stein i utslåttene var ubetydelig.

3) Inga råd. Det kunne være om de nådde til med naturgjødsel. Det blev gjort forsøk med å få eng tød å så grasfrø av oppsop på låve og i lade.

2

4) Det vart lite gjort med grøfting . Dei hadde ikkje tid til det .

5) Ja. Sommarfjøs gjødsla vart teken . Det meste av gjødsla blev brukt på åkeren . Hadde dei då råd til det vart ekrene gjødsla.

Frå Norfjellmark i Velfjord fortelles:

Nils Ingebriktsen hadde gården til i 1877. Han kjørte ikke ut gjødsla. Gjødselhaugen blev til slutt slik i veien at de fikk ikke måke ut . Han satte så bekken på gjødselhaugen så den for i elva .

En svenske Erik Olsen kom sammen med Fredrik Lagesen fra Sannerdalen . Denne svensken var skogsarbeider og hadde set litt av hvert . Da han hørte om hvordan Nils ingebriktsen blev skilt med gjødsla sa han til ham " Du er alt en forbannad tosk " .

Ingebrikt Lagesen i Øvre Marken hadde så mye bortearbeid at han hadde ikke tid til å kjøre ut gjødsla .

Da Matias fikk gården (vistnok i 1895) , tok han til å kjøre ut gjødsla . Gjødsla var da som fin moll og det var bare å spre utover . Han fikk svært med gras. Det forekom altså flere steder at det ikke blev sådd åker . Nøstviklia nevnes som sådan .

En brukte helst kugjødsel til enga .

Saugjødselen og hestegjødselen blev brukt til potene.

6) Nei . Loeng - lohøy . På Sømna er det vanlig å bruke navnet frau om gjødsel .

7) Nei .

Losig .

Det var to brøer Johan Dønnesen og Ole Dønnesen , død kring 1977. Dei hadde sommarfjøs på Trøen .

Straks bortenfor sommerfjøset var en bekk . Fra den

2

3

bekken la de vassrenne . Ved enden av vassrennene la de gjødselhauger . Så flyttet de disse rennene og fikk dermed spredd gjødsel og vann utover .

8) Det var likest å gjødsle om våren ,men det blev mye brukt å gjødsle om hausten og .

Til å kjøre ut gjødsle brukte dei loslede . Den hadde tremeier . Når dei kom ut på åkeren velta dei lasset av sleden og hakket sund gjødsle med grev .

Så brukte de reka til å kaste ut gjødsle med . Den blev også brukt til pålessinga. Losleda var i vanlig bruk til i 1850 årene . Da begynte de å sette hjul under losledan . Det blev da hjulsleda . Hjulene blev skåret til av to brede planker . Disse blev da spikret sammen så langveden blev liggende i kors .

Logaffel kom i bruk i 1870 årene . Bekkvogna kom i 1880 åra.

9) Ja. De rekna ikke med at beiting var til gagn for enga . Om vår og haustbeiting var det ikke nogen skilnad .

10) Nå er det slutt med å beite på nyekre. En gjødsle med kugjødsel for å holde dyra vekk . Slutten med beitet på nyekrer kom med kunstenga som her begynte å bli brukelig fra 1908 og senere.

11) Nei . Blev det gjort noget for å spre gjødsle utover var det helst om høsten ,men det blev sjelden brukt .
(Nogen redskaper til det bruk har jeg ikke hørt tale om
Jeg har til eksempel spurt etter ordet gjødselboka i både Velfjord ,Brønnøy,Sømna og Bindal ,men har ikke treft nogen som har kjennskap til redskapen)

12) Sommarfjøs har vært i bruk så lenge M.O. kan huske .

Til sauene brukte en grinnar . Men det var slent me

4

med grinnar i vargtida 1830-50 åra .

På Pålskog hadde de to sommarfjøs for at det ikke skulle bli så lang vai å jage dyra . Gjødsla ved sommarfjøset blev gjerne liggende til våren .

13) Innhegning til dyra har lite vært brukt . Det var grinnar til sauene . En mann som flytte til Pålskog fra Overhalla kalte disse før "kru" .

14) Det var lite brukt her .

16) Låg i fjøset når bjønn gjekk på . Nils på Aune fortalde til M.O. om ei gjente i Vatnan . Ho låg i fjøset og bjønn kom og slo opp døra . Gjenta sei då til bjønn " Eg mein du gudslemen . Du må sjå til å småpatta deg herifrå " .

18. Nei .

20) Her er lite sæterbruk . I denne kretsen er det en sæter ,men den ligger ikke så langt undav .

21) Ned ved fjorden kan tang ha blitt brukt som gjødsel .